

HALL CAINE

IKUINEN
KAUPUNKI

OSA 2

 SAGA
EGMONT

HALL CAINE

IKUINEN
KAUPUNKI
OSA 2

 SAGA
EGMONT

Hall Caine

Ikuinen kaupunki
Osa 2

SAGA Egmont

Ikuinen kaupunki - osa 2

Original title

The Eternal City

Cover image: Shutterstock

Copyright © 2020 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726499438

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

VIIDES OSA.

Pääministeri.

I.

Oli sunnuntai. Myrsky, jota edellisen päivän auringonlasku oli ennustanut, ei vielä ollut tullut, mutta aurinko ponnisteli turhaan esiin pilviseinän läpi, ja taivaanranta oli mustana.

Täsmälleen kello yksitoista saapui paroni. Hän oli virheettömästi puettu kuten tavallista ja hän näytti kylmältä ja tyyneltä.

»Minua käskettiin saattamaan teidän ylhäisyyttänne tähän huoneeseen», sanoi Felice osoittaen kammiota.

»Kiitos! ... Kuuluuko mitään uutta, Felice?»

»Ei mitään, teidän ylhäisyytenne», sanoi Felice. Sitten hän osoitti kipsistä kuvapatsasta, joka seisoj nurkassa jalustalla, ja jatkoi matalalla äänellä: »*Hän* viipyy täällä eilisiltana muitten jälkeen, ja ...»

Mutta samassa kuului naisen hameen kahina ulkopuolella keskeyttäen Felicen, ja paroni sanoi äänekkäästi:

»Tietysti. Sano kreivittärelle, että käyn hänen luonaan, ennenkuin lähden pois.»

Roma astui huoneeseen kasvot synkkinä ja vakavina. Hymy, joka tavallisesti leikki hänen huulillaan ja välähti hänen silmissään, oli poissa, ja kasvojen ilme[^] osoitti päättävää puolustautumista. Mutta paroni huomasi heti, että tuon lujapiirteisen suun ja suoraan katsovien silmien takana piili pelko, jota hän koetti peittää. Paroni tervehti Romaa luonnollisen tyynesti, suuteli hänen kättään, tarjosi hänelle kukan napinlävestään ja vei hänet istumaan nojatuoliin selin ikkunaan, asettui itse matalalle tuolille sen eteen ja veti veltosti pois moitteettomat hansikkaansa.

Ei sanaakaan eilispäivästä, ei tuskan eikä moitteen katsettakaan. Pari tavallista kohteliaisuutta vain, ja sitten hän siirtyi asiaansa.

»Kuinka pitkä aika siitä on, kun viimeksi istuin kahdenkesken sinun kanssasi! Ja kuinka täällä on muuttanut! Sinun suloinen pikku pesäsi on kuin luostarin koppi! Minä olen totellut käskyäsi, kuten näet, olen ollut poissa täältä koko kuukauden. Se oli vaikeata — hyvin vaikeata — ja monta kertaa olen sanonut itselleni, että se oli ajattelematonta. Mutta olethan sinä nainen. Sinä olit järkähtämätön ja minun täytyi alistua. Mutta mitä sinulla nyt on minulle kerrottava?»

»Ei mitään», sanoi Roina katsoen suoraan eteensä.

»Eikö yhtään mitään?»

»Ei kerrassaan mitään.»

Roma ei liikkunut eikä kääntänyt kasvojaan, ja paroni istui hetken ja katseli häntä. Sitten hän nousi ja alkoi astua edestakaisin huoneessa.

»Ymmärtäkäämme toisiamme, lapseni», sanoi hän hellästi. »Annatko minulle anteeksi, jos minun täytyy sinulle muistuttaa tunnettuja asioita?»

Roma ei vastannut, vaan tuijotti valkeaan, kun paroni seiso i uunin vieressä vastapäätä häntä.

»Kuukausi sitten eräs parlamentinjäsen, vastustuspuolueeseen kuuluva politikoitsija, joka vuosikausia on vaikeuttanut hallituksen töitä, piti kapinallisen puheen ja joutui tekemisiin lain kanssa. Siinä puheessa hän myöskin ahdisti minua ja — täytyykö minun sanoa se — lausui häpeämättömiä juoruja sinusta. Parlamentti ei ollut koolla ja minä saato i antaa vangitsemiskäskyn. Häntä olisi rangaistu oikeassa järjestyksessä ehkä vankeudella tai maanpakolaisuudella, mutta sinä katsoit soveliaaksi astua väliin. Sinä ehdotit rangaistuskeinoa, joka oli viisas ja laajalle vaikuttava. Minä

myönnyin ja käsinkin virkamiesteni hämmästykseksi vapauttamaan vangitun. Mutta häntä ei siitä syystä kuitenkaan ollut päästettävä pakoan. Sinä otit rangaistaksesi häntä. Viisaammalla ja vaikuttavammalla tavalla sinun piti poistaa jäljet hänen loukkauksestaan ja kostaa hänelle hänen tekonsa. Mies oli suuri salaisuus — sinun piti päästä tuon salaisuuden perille. Häntä epäiltiin vehkeilemisestä valtiota vastaan — sinun piti ottaa selko hänen hankkeistaan. Kuukauden kuluessa sinun piti antaa hänet minun käsiini ja minun piti saada tietää *hänen sielunsa syvimät salaisuudet*.»

Roman oli vaikea pysyä tyynenä paronin puhuessa, mutta hän pyyhki vain kiharan otsaltaan ja istui ääneti.

»Nyt on kuukausi lopussa. Minä olen antanut sinuhen tilaisuuden olla ystäväsi kanssa niin paljon kuin itse halusit ja parhaana pidit. Oletko saanut selville mitään hänestä?»

Roma vastasi rohkeasti: »En.»

»Siis ponnistuksesi ovat epäonnistuneet?»

»Täydellisesti.»

»Sinä siis luultavasti luovut tuumastasi rangaista tuota miestä siitä syystä, että hän solvasi sinua?»

»Olen aikoja sitten luopunut siitä.»

»Omituista! Hyvin omituista! Ja hyvin onnetonta myöskin, sillä tällä hetkellä olemme tulleet käännekohtaan, jolloin ohsi kahta vertaa tärkeämpi kuin ennen, että hallitus saisi kaikki tiedot, mitä sinä aioit hankkia. Mutta sinun tuumasi oli hyvä, enkä koskaan voi olla kyllin kiitollinen sinulle siitä. Ja vaikka *sinun* ponnistuksesi ovat olleet turhat, ei sinun tarvitse hätäillä. Sinä olet antanut meille johtolangan, joka on saattanut *meidän* ponnistuksemme onnistumaan, ja sinä voit vielä rangaista tuota miestä, joka julkisesti solvasi sinua niin pahasti.»

»Kuinka minä voin häntä rangaista?»

»Todistamalla, että Davido Rossi on eräs henkilö, joka tuomittiin majesteettirikoksesta kuusitoista vuotta sitten.»

»Tuo on naurettavaa», sanoi Roma. »Kuusitoista kuukautta sitten en ollut ikinä kuullut Davido Rossin nimeäkään.»

Paroni kumartui hiukan ja sanoi:

»Oletko koskaan kuullut nimen Davido Leone?»

Roma vajosi tuoliinsa ja tuijotti suoraan eteensä.

»Tyynty, lapseni!» sanoi paroni hyväillen ja mennen lattian yli katsomaan ulos ikkunasta sekä taputti Romaa olkapäälle.

»Kerroinhan sinulle että Minghelli on palannut Lontoosta?»

»Tuo petturi!» sanoi Roma ylenkatseellisesti.

»Epäilemättä. Semmoinen henkilö, joka uhraa elämänsä saadakseen selville rikoksia, omistaa useimmiten itse rikoksellisen sielun. Mutta sivistys tarvitsee kadunlakaisijoitakin, ja oli hyvin onnellista, että satuit ehdottamaan juuri tuon henkilön. Kaikki, minkä olemme tehneet, on sinun alkuunpanemaasi, ja kun ystäväsi lopullisesti saatetaan oikeuden käsiin, saamme siitä kokonaan kiittää sinua.»

Uhkaava katse Roman silmissä hävisi, ja hän nousi tuskan ilme kasvoissa.

»Miksi kiusaatte minua noin?» sanoi hän. »Sen jälkeen, mikä on tapahtunut, ymmärtänne, että olen hänen ystävänsä enkä hänen vihollisensa?»

»Ehkä», sanoi paroni ja hänen kasvonsa olivat jäykät kuin kuolema. »Istu ja kuuntele mitä sanon.»

Roma istui, ja paroni palasi uunin luo.

»Sanon että annoit meille johtolangan, kun ilmoitit kolme seikkaa. Ensiksi, että Davido Rossi tunsu tohtori Rosellin elämän Lontoossa. Toiseksi, että hän tunsu kertomuksen tohtori Rosellin tyttärestä Roma Rosellista. Kolmanneksi,

että hän oli ollut jonkun aikaa viinurina Grand Hotellissa Roomassa. Pari vähäpätöisempää seikkaa saatiin selville sattumalta, että hän kerran oli ollut tallirenkina New-Yorkissa ja että hänen äitinsä hukutti itsensä Tiberiin ja että hänet kasvatettiin löytölasten kodissa. Noiden seikkojen avulla on saatu selville kahdeksan seikkaa. Salli minun luetella ne.»

Nojautuen uuniin ja levittäen toisen kätensä, paroni laski nuo seikat sormillaan.

»Ensimmäinen seikka. Muutamia vuosia enemmän kuin kolmekymmentä vuotta sitten eräs vaimo kantaen lasta ilmoittautui Rooman viranomaisille saadakseen lapsensa merkityksi kirjoihin. Hän sanoi nimensä olevan Leonora Leone ja tahtoi että poika merkittäisiin kirjoihin nimellä Davido Leone. Mutta virkamies sai selville, että vaimon nimi oli Leonora Rossi ja että hän bli vihitty kirkollisten menojen mukaan, mutta ei valtion siviilisäädöksien mukaan. Lapsi merkittiin siis kirjoihin Davido Rossina, Leonora Rossin poikana, isä tuntematon.»

»Häpeällistä!» huusi Roma. »Kuinka äärettömän häpeällistä!»

»Toinen seikka», jatkoi paroni muuttamatta ääntään. »Eräänä iltana hiukan myöhemmin löydettiin erään hukkuneen naisen ruumis Tiberistä ja tunnettiin Leonora Rossiksi sekä haudattiin Campo Veranon köyhäin hautausmaalle tällä nimellä. Samana yönä tuntematon henkilö oli laskenut lapsen Santo Spiriton lasten seimeen, ja mukaan oli liitetty paperi, jossa ilmoitettiin sén kastamisesta ja nimestä. Sinne ilmoitettu nimi oli Davido Leone.»

Paroni löi kolmanteen sormeensa ja sanoi:

»Kolmas seikka. Neljätoista vuotta myöhemmin eräs neljätoista vuotinen Davido Leone niminen poika asui erään itahalaisen maanpakolaisen kodissa Lontoossa. Tuo

maanpakolainen oli roomalainen prinssi, joka nimitti itseään tohtori Roselliksi. Hänen perheeseensä kuului vaimo ja tytär nimeltä Horna ja iältään neljä vuotta. Tohtori Roselli oli ottanut Davido Leonen ottopojakseen löydettyään hänet kadulta.»)

Roma peitti kasvonsa käsillään.

»Neljäs seikka. Neljä vuotta myöhemmin saatiin Milanossa selville salaliitto, jonka tarkoituksena oli surmata Italian kuningas. Tuon salaliiton päämies oli onnetonta kyllä tuo Englannissa asustava maanpakolainen, joka oli tunnettu nimellä tohtori Roselli. Erään sukulaisen ystävällisestä toimesta hän lähetettiin maanpakoon tavalla, jota kaikki valtiot käyttävät salaisissa ja vaarallisissa tapauksissa, sillä tuo sukulainen tahtoi säästää suvun kunniaa. Mutta tohtori Rosellin tovereille ja kirjevaihtajille ei osoitettu niin suurta hienotuntoisuutta, ja yksi niistä, joka vielä oli Lontoossa tuli tuomituksi majesteettirikoksesta kuolemaan piiritystilan aikana toimivassa sota-oikeudessa. Tämän toverin nimi oli Davido Leone.»

Roman jalka polki lattiaa, mutta paroni jatkoi kylmällä, tyynellä tavallaan.

»Viides seikka. Meidän sopimuksemme Englannin kanssa sisälsi valtiollisten rikksellisten kiinni antamisen, mutta Davido Rossi läksi pois Englannista. Hän muutti Amerikkaan. Siellä hän oli ensin raitiotieosakeyhtiön palveluksessa New-Yorkissa ja asui tämän kaupungin italialaisessa osassa, mutta sitten hän kohosi köyhyydestään ja tuli sanomalehtimieheksi. Semmoisena hän herätti huomiota uudella valtiollisella ja uskonnollisella ohjelmalla. Kristus oli lakina sekä kansoille että yksityisille, ja maailma oli paran-, nettava Isämeidän rukoukselle perustetulla hallinnolla. Tuo uskonto oli kyllin sentimentaah voittaakseen intoili jäin suosion tuossa lukemattomien

uskontojen maassa, mutta se koski järjestyksen, omistusoikeuden ja isänmaallisuudenkin juuriin ja saattoi käytännössä helposti johtaa kapinaan.»

Paroni väänthä viiksiään ja sanoi hymyillen: »Davido Leone hävisi New-Yorkista. Siitä ajasta saakka ei ole löydetty jälkeäkään hänestä. Hän oli lakannut olemasta. *Davido Leone oli kuollut.*»

Roma oli ottanut kädet kasvoiltaan ja hän hypisteli puseronsa nappeja hermostunein sormin.

»Kuudes seikka», jatkoi paroni lyöden toisen käden peukaloa. »Kaksikymmentä viisi tai kuusi vuotta Davido Rossin syntymän jälkeen Roomassa tuli nähtävästi noin viidenkolmatta ikäinen mies, nimeltä Davido Rossi, Amerikasta Englantiin. Hän läksi leipuripuotiin Sohossa kysymään Roma Rosellia, tohtori Rosellin tytärtä, joka oli jäänyt Lontooseen, kun maanpakolainen palasi Italiaan. Hänelle kerrottiin, että Roma Roselli oli kuohut ja haudattu.»

Roman kasvot, jotka tähän saakka ohvat olleet kalpeat, punastuivat nyt, ja hänen jalkansa polki lujempaa lattiaan.

»Seitsemäs seikka. Davido Rossi ilmaantui Roomaan, oli ensin viinurina Grand Hotellissa, mutta kohta sen jälkeen sanomalehtimiehenä ja julkisena luennoitsijana, ajoi juuri samaa ohjelmaa kuin Davido Leone New-Yorkissa ja herätti samaa huomiota.»

»Entä sitten?» sanoi Roma. »Davido Leone oli Davido Leone ja Davido Rossi on Davido Rossi — siitä ei maksa vaivaa puhua sen enempää.»

Paroni pusersi käsiään niin että sormet naksahdivat ja sanoi hiukan kiihkeämmin:

»Kahdeksas seikka. Samaan aikaan eräs mies kävi Campo Santon virastossa kysymässä, missä Leonora Leonen hauta olisi löydettävissä, saman naisen, joka oli heittäytynyt Tiberiin kuusikolmatta vuotta sitten. Köyhien

haudat oli sillä vähn kaivettu yhä uudelleen ja uudelleen, mutta viranomaiset ilmoittivat mihin paikkaan hänet kerran oli haudattu. Hän antoi erottaa tuon paikan itselleen ja lankesi polvilleen sinne. Tuntikausia kului ja hän oli yhä vielä polvillaan. Vihdoin tuli yö, ja vahdin täytyi käskeä hänet pois.»

Roman jalka oli lakannut polkemasta ja hän nousi tuoliltaan.

»Se mies», lisäsi paroni, »ainoa ihmisolento, joka ikinä oli ajatellutkaan hakea tuon kurjan itsemurhaajan, Leonora Rossin hautaa, oli Davido Rossi. Kuka on siis Davido Leone? — Davido Rossi. Kuka on Davido Rossi? — Davido Leone! Ympyrän kehä on sulkeutunut, asia on selvä.»

»Oh! Oh! Oh!»

Roma oli noussut ylös ja käveli kiivaasti. Hänen huulensa olivat kokoonpuristetut, hänen silmänsä säkenöivät ja hän puhkesi sanoihin, jotka tulvivat hänen huuliltaan.

»Kun ajattelen tuota konnamaisuutta! Kyllä se on totta, mitä sanoitte! Semmoinen mies, joka uhraa elämänsä rikoksia etsiessä, omistaa itse rikoksellisen sielun! Hänellä ei ole omaatuntoa, ei inhimillisyyttä, ei armoa, ei sääliä. Ja kun hän on ajanut takaa ihmistä tämän äidin haudalle asti — *äidin haudalle* — hän voi syödä päivällistä ja nauraa ja mennä teatteriin! Öh, en voi sietää teitä! Inhoan teitä! Nyt sen kuujitte! Tehkää nyt mitä tahdotte!»

»Kuolon jäykkyys paronin kasvoissa muuttui kiivaan tuskan ilmeeksi, mutta hän pyyhki kerran kädellä otsaansa ja jatkoi hetken vaitiolon perästä:

»Lapseni, sinä et ainoastaan loukkaa minua, sinä loukkaat oikeuden periaatetta. Oikeudella ei ole mitään tekemistä säälin kanssa. Oikeuden sanakirjassa on ainoastaan yksi sana — velvollisuus. Velvollisuus käski minua nimittämään tuota miestä oikealla nimellään, että

hänen vastustuksensa, juorunsa ja paha vaikutuksensa loppuisivat. Ja nyt oikeus vaatii sinua tekemään samoin.»

Paroni nojautui uuniin ja puhui tyynellä äänellä, mutta Roma jatkoi kävelyään.

»Koska Davido Rossi on parlamentin jäsen ja parlamentti juuri on toiminnassa, voidaan hänet vangita ainoastaan parlamentin käskystä. Sen saamiseksi on välttämätöntä, että kenraaliprokuraattori ilmoittaa asian hallitukselle, hallitus presidentille, presidentti valiokunnalle ja valiokunta parlamentille. Tuota ilmoitusta varten poliisi on jo koonnut tärkeitä todistuskappaleita, koko sarja tapahtumia on järjestetty. Mutta vielä puuttuu positiivinen todistus, ja sitä ennen kenraaliprokuraattori ei voi tehdä mitään. Se on arkin avain, keskipiste, jonka puutteessa kaikki muut seikat menevät mitättömiksi. Jonkun täytyy voida vaadittaessa vaikka vanhoa tunteneensa sekä Davido Leonen että Davido Rossin ja voida vakuuttaa, että nuo kaksi ovat sama henkilö.»)

»Entä sitten?»

Paroni, joka oli seisahtunut, jatkoi tyynellä äänellä:
»Rakas Romaseni, täytyykö minun jatkaa? Vaikka ministereillä ei olekkaan mitään tunteita, tahtoisin kuitenkin säästää sinua. En tunne muuta kuin yhden henkilön, joka voi antaa meille tuon puuttuvan renkaan. Se henkilö olet sinä itse.»

Roman silmät olivat punaiset vihasta ja pelosta, mutta hän koetti naurulla peittää pelkoaan.

»Kuinka tuhma te olette kaikesta huolimatta!» sanoi hän,
»Roma Roselli tunsu Davido Leonen, ja Roma Roselli on kuollut ja haudattu. Oh, kyllä minä tunnen tuon jutun. Te keksitte sen itse, ja nyt se kaivaa kuopan teille!»

»Rakas Roma», sanoi paroni jyrkästi, »jos minä tein jotain siinä asiassa, tein sen sinun hyväksesi, mutta olkoonpa se seikka kuinka tahansa, se ei enää minua

huolestuta. Roma Roselli *ei* ole kuollut ja minun on varsin helppo tuottaa henkilöitä Englannista todistamaan sitä.»

»Te ette uskalla! Ette uskalla! Heidät~tuomittaisiin rikoksen yrityksestä.»

»Englannissa, mutta ei Italiassa.»

Roman katse laskeutui ja paroni alkoi puhua lempeästi:

»Lapseni, elä koeta taistella minun kanssani. On niin kiusallista saattaa sinut vaikenemaan ... On ehkä luonnollista, että tunnet myötätuntoisuutta heikompaa puolta kohtaan. Se on kaikkien naisten suloinen ja hellä, mutta epäjohdonmukainen tapa. Mutta sinun ei tarvitse pelätä, että Davido Rossi mestataan, jos kohta hänet vangitaan. Hänen täytyy kärsiä uusi tutkimus, häntä puolustetaan ja hänen tuomionsa muutetaan vankeudeksi tai pyyhitään pois kokonaan. Siinä kaikki.»

»Ja te tahdotte minua auttamaan teitä tuossa?»

»Niin.»

»En tahdo!»

»Siis voisit, jos tahtoisit?»

»En voi!»

»Ensimmäinen sanasi oli oikeampi, lapseni.»

»No olkoon niin sitten! En tahdo! En tahdo! Ettekö häpeä pyytää minulta sellaista? Oman kertomuksenne mukaan Davido Leone oli isäni ystävä, ja kuitenkin tahdotte, että minä antaisin hänet oikeuden käsiin, joka tuomitseisi hänelle ehkä elinkautisen vankeuden ja ainakin poistaisi hänet parlamentista. Luuletteko että voisin pettää noin kurjasti? Tuomitsetteko kaikkia itsenne mukaan? ... Ah, kyllä minä tunnen sen jutun! Hävetkää!»

Paroni oli hetken ääneti ja sanoi sitten tyynesti:

»En tahdo keskustella nyt tuosta asiasta kanssasi, lapseni — olet liian kiihtynyt etkä tiedä, mitä sanot. Tahdon vain huomauttaa sinulle, että vaikka Davido Leone olikin isäsi ystävä, Davido Rossi on sinun vihollisesi.»

»Entä sitten? Sehän on minun oma asiani. Jos minä annan hänelle anteeksi, niin mitä se muita liikuttaa? Ja minä *annan* hänelle anteeksi! Kenenkä muun asia se siis on kuin minun?»

»Rakas Romaseni, se on hiukan minunkin asiani, ja solvaus oli aiottu sinun kauttasi minulle. Mutta en tahdo nyt puhua itsestäni ... Tuo seikka, että olet kokonaan muuttanut tuumasi — sen että kuukausi sitten aioit ... kuinka sanoisin ... pettää tuon miehen ja nyt koetat pelastaa häntä ... se on selitettävissä ainoastaan yhdellä tavalla ... että sinä ... että sinä ...»

»Että minä rakastan häntä — niin se on», sanoi Roma ylpeästi, mutta punastuen samassa ja vavisten pelosta.

Nyt seurasi kuolon hiljaisuus. Molempien pää vaipui alas ja äänetön veistokuva näytti katselevan heitä. Paronin posket värähtivät huomattavasti ja hän sanoi matalalla, käheällä äänellä:

»Olen pahoillani! Hyvin pahoillani! Sillä pelkään että minun täytyy näyttää toteen se minkä sanoit, että nimittäin ministeri ei tunne ihmisyyttä eikä sääliä. Minun täytyy ehkä ruveta näyttelemään aviomiehen osaa kahden rakastuneen surullisessa tarinassa. Ellei Davido Rossia voi vangita parlamentin suostumuksella, on hän vangittava, kun parlamentti on ohi, ja silloin hänen asiansa on todistettava julkisen oikeuden edessä. Siinä tapauksessa sinun on pakko esiintyä, ja vaikka olet kieltäytynyt yksityisesti todistamasta, täytyy sinun sitten todistaa julkisesti.»

»Siihen ette voi minua pakottaa!» huusi Roma kiihkeästi, aivan kuin hän olisi keksinyt keinon.

»Miksikä en?»

»Se on oma salaisuuteni. Mutta sitä ette voi tehdä!» huusi hän.

Paroni katsoi häneen aivan kuin saadakseen selville mitä hän tarkoitti ja sanoi sitten:

»Se saadaan nähdä.»

Samassa kuului kreivittären kärtyisä ääni, joka kutsui paronia viereiseen huoneeseen.

Roma meni makuuhuoneeseensa, kim paroni jätti hänet, ja viipyi siellä myöhään iltaan. Huolimatta hänen rohkeasta käytöksestään hän vapisi pelosta ja katumuksesta. Hän ei koskaan ennen ollut ymmärtänyt Davido Rossin vaaraa niin hirvittävän selvään ja käsittänyt omaa suhdettaan häneen noin peittelemättömästi.

Ohko hänen velvollisuutensa tunnustaa Davido Rossille, että heidän tuttavuutensa alussa hän oli aikonut pettää hänet? Siten vain hän saattoi olla uskollinen lemmelleen ja ansaita hänen luottamuksensa.

Mutta miksi hänen pitäisi tunnustaa? Tuo inhottava ajatus oli kadonnut. Jotain suloista ja hellää oli tullut sen sijaan. Tunnustaminen nyt ohsi julmaa. Se järkähyttäisi Davidon kaunista luottamusta Romaan.

Mutta nuo siemenet, joita Roma oli kylvänyt alkoivat itää. Ne saattoivat puhjeta esiin missä tahansa ja tukehduuttaa elämän, joka oli Romalle kalliimpi kuin hänen omansa. Jumalan kiitos, että vielä oli mahdotonta vahingoittaa Davido Rossia ilman Roman apua. Mutta he saattoivat murtaa hänen tahtonsa ja pakottaa häntä auttamaan heitä, ehei laki voinut suojata häntä. Jos hän oli naimisissa Davido Rossin kanssa, ei mikään laid Itahassa voinut pakottaa häntä todistamaan miestänsä vastaan.

Mutta jos Rossi epäröi jostakin syystä, jos hän viivytti heidän avioliittoaan, jos hän vastasi kieltävästi tuohon kirjeeseen, jossa Roma oli luopunut kaikesta turhasta hävehäisyydestä ja pyytänyt häntä kiirehtimään heidän naimistaan — mitä sitten. Kuinka hän saattoi selittää mikä vaara Davido Rossia uhkasi? Kuinka hän oli sanova, että Davido Rossin täytyi naida hänet ennenkuin parlamentti hajosi, sillä muutoin käytettäisiin häntä, Romaa,

vähkappaleena, jolla Davido Rossi erotettaisiin parlamentin jäsenyydestä ja ehkä syöstäisiin vankilaankin?

Kuinka hän saattoi sanoa: »Minä olin Delilah. Minä läksin sinua pettämään, ja ellet nai minua, en voi sinua pelastaa!»

Iltapäivä oli kulunut pitkälle, Roma ei ollut syönyt mitään aamusta lähtien ja nyt hän makasi kasvot tyynyä vasten vuoteellaan, kun äkkiä kuului koputus ovella.

»Atelierissä työskentelevä mies pyytää tavata teitä», sanoi Felice.

Siellä oli Bruno sunnuntaipuvussa ja pikku Giuseppe, joka tänään oli enemmän kuin ennen pienen jalopeuran poikasen näköinen.

»Kirje häneltä, neiti», sanoi Bruno.

»Se oli Rossilta. Roma otti sen maistamatta edes tervehtiä ja meni makuuhuoneeseensa. Mutta kun hän palasi hetken kuluttua hänen kasvonsa olivat muuttuneet. Pilvet olivat haihtuneet ja entinen iloisuus palannut. Vilkas, iloinen ilme loisti ifiistä, kun hän kiirehti vastaanottohuoneeseen ja ilma tuntui olevan täynnä raittiutta ja onnea.

»Hyvä on», sanoi hän. »Sanokaa herra Rossille, että odotan häntä kohta ... tai ei pidä sanoa sitä ... sanokaa, että koska hänellä on niin kovin paljon työtä, ei hänen pidä pitää sitä välttämättömänä ... Oh, sanokaa aivan mitä tahdotte», sanoi hän, ja valkoiset hampaat ja säteilevät silmät hymyilivät.

Bruno, joka ei ollenkaan ollut kohottanut nyrpeätä naamaansa ja porhoista päätänsä, sanoi.

»Hänellä on kyllä paljon puuhaa, nyt kun tuo suuri kokous on keskiviikkona, jolloin hänen huoneensa portaat ovat yhtä täynnä väkeä kuin Santa Scala.»

»Vai on pikku Giuseppe vihdoinkin tuotu minua tervehtimään», sanoi Roma.

»Hän on kiusannut minua päästäkseen tänne siitä saakka, kun lupasitte että hän saisi ruveta teidän ovenvartiaksenne kerran.»

»Niinpä kyllä. Herrojen pitää käydä tervehtimässä neitosia, eikö niin, Giuseppe?»

Ja poika, joka oli piilottanut pyöreän päänsä isänsä taakse, pisti esiin kasvonsa, jotka loistivat ilosta.

»Kuuleppas», sanoi Roma iskien silmää. Soittokunta kulki juuri piazzan yli mennessään pois Pincion puutarhasta. »Mennäänpäs katsomaan niitä», jatkoi Roma ja ottaen kiinni Giuseppen kädestä vei hän hänet kammioonsa ja asetti hänet seisomaan kirjoituspöydälle ikkunan eteen.

»Se on kuninkaallinen marssi, eikö niin, Giuseppe? Tunnethan sinä kuninkaallisen marssin? Tietysti. Ja katsoppas nyt kansaa ja pappeja ja munkkeja ja ylioppilaita ja vaunuja ja koiria ja moottorivaunuja ja lapsia ja lastenhoitajia ja pikku tyttöjä ja poikia. Se on niin komeata! Mutta katsoppas, tunnetko sinä kuka *tuo* on — tuo herra tuossa veistokuvassa?»

»Setä Davido», sanoi poika.

»Mikä viisas pikku poika sinä olet, Giuseppe.»

»Ei tarvita paljonkaan viisautta tuon tuntemiseen», sanoi Bruno ovelta. »Se on mainio! Ihmeellinen! Ja se sulkee heidän kirotut ... anteeksi neiti, anteeksi.»

»Ja Giuseppe aikoo yhä vielä ovenvartiaksi?»

»Vallan vakavasti. Hän vakuuttaa ettei hän vaihtaisi sitä virkaa kuninkaankaan virkaan.»

»Se on oikein! Mennäänpäs nyt katsomaan emmekö löytäisi mitään tälle tulevalle ovenvartialle! Tuleppas tänne, Giuseppe. Autappas nyt minua vetämään auki tuo laatikko. Yksi — kaksi — kolme! Siinä se on!»

Laatikossa oli suuri pahvikotelo, ja Giuseppen silmät säihkyivät kuin mustat helmet.

»Mitähän tuossa kotelossa he, Giuseppe? Voitko arvata? — No, kuuleppas nyt. Mistä pitäisit ensin — ovenvartian hatusta, takista vai kultatupsuisesta sauvasta?»

Pojan kasvot, jotka ohvat tähän asti loistaneet, synkistyivät ja kirkastuivat vuoroon, kun tuo vaikea vaali oli tehtävä. Vihdoin hän katsoi Brunoon apua hakien.

»Valitse nyt — minkä?»

Mutta Giuseppe hiipi isänsä luo ja kuiskasi jotain, jota Roma ei voinut kuulla.

»Mitä hän sanoo?»

»Hän sanoo että keskiviikkona on hänen syntymäpäivänsä», sanoi Bruno.

»Hyvänen aika! Silloin hänen pitää saada ne kaikki», sanoi Roma, ja nyt alkoivat Giuseppen jalatkin tanssia.

Nauhat katkaistiin, kotelo avattiin, ja sieltä vedettiin esille komea hattu ja takki ja sauva, ja sitten puettiin koko komeus Giuseppen päälle. Kesken kaikkea Roman musta koira tuli haukkuen sisään ja kun Giuseppe marssi ulos kammiosta vastaanottohuoneeseen, hyppeli koira haukkuen hänen jälessään.

»Rakas pikku poika!» sanoi Roma katsellen lasta, mutta Bruno, joka istui pää kumarassa, vastasi vain huoahuen.

Roma katsoi häneen ja huomasi nyt, että Brunon yksinkertaiset kasvot näyttivät hyvin huolestuneilta. Niiden ilme oli melkein naurettavan juhlallinen, ja hänen silmänsä olivat kosteat ja himmeät.

»Mitä nyt, Bruno?» kysyi Roma.

Bruno pyyhkäisi silmiään takkinsa hihalla ja sanoi kiihkeästi:

»Mitäkö nyt? Petosta — petosta, joka turmelee hyvän naisen maineen — siinä kaikki. Eräs mies, joka on vuosikausia syönyt teidän leipäänne, on valehdellut teistä, ja hän on konna ja kirottu ilkiö ja minä tahtoisin potkaista hänet ulos tästä talosta.»

»Kuka tuota kaikkea on tehnyt, Bruno?»

»Minä itse! Minä juuri kerroin herra Rossille kaikki nuo juorut, jotka saattoivat hänet puhumaan teitä vastaan silloin paavin juhlapäivänä, ja kun te pyysitte häntä tulemaan tänne, varoitin häntä ja sanoin, että te aioitte kostaa hänelle nyt.»

»Niinkö sanoit, Bruno?»

»Niin juuri.»

»Ja mitä herra Rossi sanoi?»

»Mitäkö sanoi? Kumma ettei hän tappanut minua.,Rän on hyvä nainen’, sanoi hän, ,ja jos olen koskaan sanonut muuta, otan kaikki sanani takaisin ja häpeän’.»

»Niinkö hän sanoi?»

»Niin. Mutta piru oli minussa ja minä en uskonut häntä. Vielä eilen pyysin häntä pysymään poissa teidän vastaanotostanne, sillä minä olin nähnyt teidän veistokuvanne sinä aamuna, kun aloititte sitä, ja se oli irvikuva hänestä ja tarkoitti Juudasta.»

»Ja mitä herra Rossi sanoi siihen?»

»,Bruno’, sanoi hän, ,jos Donna Roma olisi käyttänyt minua vaikkapa itse paholaisen mallina, luottaisin häneen sittenkin.’ Ja nyt te keräätte kuumia hiiliä pääni päälle ja minä en voi enkä tahdo sitä kestää.»

Roma, joka oli kääntynyt ikkunaan, huokasi ja sanoi:
»Kaikki on loppunut hyvin, Bruno. Ellet sinä olisi puhunut minusta herra Rossille, ei hän olisi puhunut minusta piazzalla ja me emme koskaan olisi tavanneet toisiamme emmekä olisi tulleet ystäviksi. Ja lopussa kiitos seisoo, Bruno.»

»Ehkä, mutta ihmetyö ei tee pyhimystä, ja teidän ei pidä suvaita minua enää palveluksessanne.»

»Tarkoitatko, että minun pitäisi erottaa sinut?»

»Tarkoitan.»

»Bruno», sanoi Roma, »minulla on paljon huolia juuri nyt ja kohta minulla luultavasti on niitä vielä enemmän. Minä tulen köyhäksi ja viholliseni ovat julmia ja säälimättömiä. En tiedä kuinka kauan voin pitää sinua palveluksessani, mutta minä tarvitseisin sinua ystävänä, ja jos nyt jätät minut ...»

»Oh, jos te puhutte noin, neiti, en koskaan jätä teitä, ja mitä vihollisiinne tulee, niin ...»

Bruno kääri oikean käsivartensa hihan ylös, kun samassa Giuseppe koirineen tuli sisään. Roma vastaanotti heidät iloisella huudahduksella ja sitten seurasi iloista puhelua ja naurua. Vihdoin riisuttiin Giuseppen komea puku, pahvikotelo sidottiin kiinni, ja Bruno sekä Giuseppe tekivät lähtöä.

»Tulethan takaisin, Giuseppe?» kysyi Roma, ja pojan silmät loistivat.

»Tuo pikku mies on kai hyvin kallis sinulle, Bruno?»

»Kalliimpi kuin mikään», sanoi Bruno. »Jumala siunatkoon noita pieniä raukkoja! Mitä olisi miehen elämä ilman lapsia? Viisi frangia viikossa enemmän taskussa, mutta miljoonaa köyhempi ilossa. Lepoa, kun hänen ei tarvitse kuulla lasten itkua öillä, hyvää unta eikä valvomista, mutta sydän kovana kuin kallio ja sielu kuivana kuin tomu. Eikö niin Giuseppe-Mazzini-Garibaldi? »

»Ja mitä hänen äitinsä arvelee?»

»Oh — hänkö? Hän on vallan hulluna poikaan, ja hän kuolisi varmaan, jos pojalle mitään tapahtuisi.»

»Entä herra Rossi?»

»Hän on ollut kuin toinen isä pojalle aina siitä saakka, kun tämä pikku apina syntyi.»

Giuseppen täytyy tulla tänne joskus, ja minä koetan olla toisena äitinä hänelle ... Mitä hän sanoo nyt?»

»Hän sanoo pelkäävänsä teidän suurta ovenvartijanne tuolla alhaalla.»

»Pelkäätkö *häntä*? Hän. on mies vain, ei mitään muuta. Sano hänelle, että olet pieni roomalainen poika, ja hänen täytyy päästää sinut sisään. Muistatko nyt? Koetatko? Se on oikein! Hyvästi, hyvästi!»

Ennen levolle menoaan Roma luki kirjeen uudestaan. Hän oli odottanut tätä hiljaista tuntia, ja nyt hän oli yksin sen kanssa ja koko maailma oli ääneti.

»Lauantai-iltana.

Oma armaani! — Sinun suloinen kirjeesi teki minut vallan mielettömäksi ilosta, ja se asia, josta puhut, on jo hyvällä alulla. Nyt on minun vuoroni hävetä sitä suurta melua, jota pidin meidän yhtymisemme esteistä, kun näen kuinka rohkea sinä olet. Voi kuinka uljaita naiset ovat — kaikki naiset — kaikki naiset, jotka menevät naimisiin miehen kanssa! Nainen katsoo tuntematonta kohtaloa suoraan silmiin, liittää onnensa toisen onneen, uskoo elämänsä hänen huostaansa tietäen kaatuvansa, jos mies kaatuu, ja voimatta koskaan enää tulla entiselleen! Kuka *mies* voisi sellaista tehdä? Ei kukaan. Mutta nainen uskaltaa sen tehdä, hän uskaltaa vaadittaessa antautua kokonaan.

Armas, minä olen voittanut, ja kun ensin vastustin onneamme, tein sen pakosta. Kyllä me olemme lapsia, me miehet ja naiset, jotka rakastamme toisiamme ja kumminkin pakenemme toisiamme aralla pelolla, sen sijaan että meidän tulisi ojentaa kättä toisillemme ja iloita. Minä kaipasin sinua joka hetki, ja se tuotti hirveätä tuskaa, kun armain olento oli niin lähellä ja kumminkin täytyi välttää häntä. Mutta kaikki tuo on nyt ohi. Vihdoinkin alan elää ja astun maailmaan otsa pystyssä sulkien tulevaisuuden Jumalan käsiin.

Elä luule, että huolehdin paljon Minghellin tähden, ja kumminkin on surkeata ajatella kuinka säälimätön maailma on miehen niineenkin nähden. Nimi ei ole muuta kuin sana,

ja kumminkin se on kaikki sille miehelle, joka sitä kantaa — kunnia tai kunniattomuus, köyhyys tai rikkaus, siunaus tai kirous. Jos miehellä on hyvä nimi, koettavat kaikki riistää sitä pois häneltä, mutta jos se on paha nimi ja mies on koettanut päästä siitä, niin jokainen tahtoo uudestaan kiinnittää sen häneen.

Se nimi, joka minim täytyi jättää palatessani Italiaan, ei ollut paha nimi, mutta se oli isäni nimi, ja jos hallituksen urkkijain onnistuu kiinnittää se minuun, voivat he aikaansaada taivas ties kuinka paljon pahaa. Mutta yhdestä asiasta olen varma — siitä, että, jos he antavat isäni nimen minulle ja saattavat minut kärsimään lain määräämät rangaistukset, niin he eivät ainakaan sitä voi tehdä minun armaani avulla, jonka sydän on kultaa.

Rakkaimpani, minä kirjoitin viranomaisille heti saatuani kirjeesi, ja huomenna menen itse katsomaan, että kaikki on hyvällä alulla. En tiedä kuinka monta päivää menee valmistukseen, mutta ennen torstaita ei se kumminkaan voine tapahtua, koska tuo suuri joukkokokous on keskiviikkona Colossemissa ja vaikka poliisi on sen kieltänyt, olen kutsunut kansan tulemaan sinne.

Hyvää yötä! Tuskin voin nostaa kynän paperista. Kirjoittaminen sinulle on kuin puhelemista ja vähän väliä minun täytyy seisahtaa ja sulkea silmäni ja kuulla sinun äänesi vastaavan. Mutta minä vastaankin vain itse, eikä minun vastaukseni ole puoleksikaan niin suloiset kuin sinun. Voi armas, jos sinä ymmärtäisit, kuinka elämäni ennen oli täynnä äänettömyyttä, kunnes sinä tulit, ja kuinka se nyt on täynnä säveliä! Hyvää yötä taas!

D. E.

Sunnuntaiaamuna.

Juuri saavuin virastosta. Avioliiton laillinen kuuluttaminen vie pitemmän ajan kuin luulin. Tavallinen aika lienee kaksitoista päivää, jolloin kuulutus kahtena